

มรดกล้านนา

สืบชะตา(2)

วันจันทร์ที่แล้วได้นำเสนอเรื่องสืบชะตาไปบ้างแล้ว ซึ่งครั้งนั้นเสนอถึงเครื่องสืบชะตาไป ๑๒ อย่าง คราวนี้มีเนื้อหาให้ติดตามต่อไปนี้

๑๓. เทียนคำคิง คือเทียนขี้ผึ้งพื้น ขนาดความยาวเท่าความสูงของเจ้าชาตา
๑๔. สีสายคำคิง คือไส้เทียนขี้ผึ้งพื้น ขนาดความยาวเท่าความสูงของเจ้าชาตา
๑๕. กระบะทราย มีเทียนขนาดเล็กปัก จำนวนเท่าอายุของเจ้าชาตา หรือ ๑๐๘ เล่ม
๑๖. ตุ้งคำคิง คือธงอย่างล้านนา ตัดแต่งเป็นรูปคล้ายคน ยาวเท่าความสูงของเจ้าชาตา เรียกว่า “ตุ้งคำคิง”

๑๗. ข่อ (ธงตามเหลี่ยม) จำนวนเท่าอายุของเจ้าชาตา หรือ ๑๐๘ อัน ปักเสียบบนต้นกล้วย

๑๘. หม้อเงิน คือ หม้อดินขนาดเล็ก หุ่นด้วยกระดาสีเงิน
๑๙. หม้อคำ คือ หม้อดินขนาดเล็ก หุ่นด้วยกระดาสีทอง
๒๐. กล้วย ๑ เครือ
๒๑. มะพร้าว หรือตาล ๑ ทะลาย
๒๒. เสือใหม่ ๑ ผืน
๒๓. หมอนใหม่ ๑ ใบ
๒๔. หม้อใหม่ ๑ ใบ
๒๕. บายศรี ๑ สำหรับ
๒๖. พระพุทธรูปไม้
๒๗. ด้ายสายสิญจน์
๒๘. น้ำส้มป่อย ๑ ขัน (สูง)

ส่วนขันตั้งสวดมนต์มีดังนี้

๑. ขันครู เป็นพานบรรจุข้าวตอกดอกไม้ ใส่เงินคำครู (มากน้อยแล้วแต่เจ้าภาพ)
๒. เบี้ยพันสาม (๑๓ ตัว)
๓. หมากไหมพันสาม (๑๓ เส้น)
๔. ผ้าขาว ๑ ร้า (พับ)
๕. ผ้าแดง ๑ ร้า (พับ)
๖. เทียนเล่มบาท (เทียนขี้ผึ้งที่มีน้ำหนัก ๑ บาท) ๑ คู่
๗. เทียนเล่มเพ็ญ (เทียนขี้ผึ้งที่มีน้ำหนัก ๑ เพ็ญ) ๑ คู่
๘. เทียนหน้อย (เทียนขี้ผึ้งที่มีขนาดเล็ก) ๔ คู่
๙. ดอกไม้ธูปเทียน ๘ กรวย
๑๐. หมาก คือ กรวยหมาก ๘ กรวย
๑๑. พลุ คือ กรวยพลุ ๘ กรวย
๑๒. หมากสืซด คือ หมากที่ตัดจากหมากไหมเป็น ๔ ท่อน แล้วม้วนผูกมัดด้วยฝ้าย

หรือดอกทำเป็น ๔ มัด

๑๓. หมากสี่ก้อม คือ หมากที่ตัดจากหมากไหมยาวประมาณ ๒ ข้อมือ จำนวน ๔ ขัน
๑๔. ข้าวเปลือกหนึ่งหมื่น (สิบทะนาน)
๑๕. ข้าวสารหนึ่งพัน (หนึ่งทะนาน)

สำหรับเครื่องไทยทาน จะมี ๓ ส่วนด้วยกัน คือ ส่วนของพระพุทธรูป ส่วนของพระธรรมและส่วนของพระสงฆ์ จัดให้เป็นชุดเท่า ๆ กัน คือพระพุทธรูป ๑ ชุด พระธรรม ๑ ชุด พระสงฆ์ ๕ ชุด หรือ ๙ ชุดตามจำนวนพระสงฆ์

เมื่อถึงวันสืบทา ต่อมามีการจัดตั้งเครื่องขาทาที่เรียกว่า “ตั้งโขงขาทา” โดยตั้งให้มีลักษณะ ๓ ขา ขาแรกใช้ไม้ค้ำ ๒ อัน ตั้งเป็นขาหนึ่ง ขาที่สองใช้ไม้ที่ทำเป็นสะพานคู่ (ขัวไต่) เป็นอีกขาหนึ่ง และใช้กระบอกน้ำ กระบอกทราย กระบอกข้าวเปลือก และกระบอกข้าวสารตั้งเป็นขาที่สาม ใยมปลายทั้งสามให้ไขว้หากันแล้วผูกให้แน่น ปักเทียนคำคิงที่ขาใดขาหนึ่ง ลวดเงิน ลวดคำ และตุ้มคำคิงตั้งรวมกับขาใดขาหนึ่ง อีกขาหนึ่งตั้งต้นกล้วยที่ปักขอสวนบนสุดเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปไม้ ส่วนเสื่อใหม่ หมอนใหม่ หม้อใหม่ หน่ออ้อย หน่อกล้วย กล้ามะพร้าว และกล้าหมากแบ่งตามขาทั้งสามตามที่เห็นสมควร เฉพาะไม้ค้ำเลือกเท่านั้นที่ต้องวางกับขาที่เป็นไม้ค้ำใหญ่สำหรับเครื่องชั้นตั้งนั้น นำไปตั้งด้านหน้าโขงขาทาซึ่งเป็นที่นั่งของพระสงฆ์รูปที่เป็นประธาน

พิธีเริ่มขึ้นโดยให้เจ้าขาทาเข้านั่งในโขงขาทา แล้วหย่อนด้วยสายสิญจน์ซึ่งโยงจากยอดโขงขาทามาพาดศีรษะเจ้าขาทา ๓ รอบ แล้วประเคนเครื่องชั้นตั้งทั้งหมดให้พระภิกษุผู้เป็นประธาน จากนั้นปูอาจารยักกล่าวคำอาราธนาพระปริต แล้วเข้าสู่พิธีสงฆ์ คือสวดมนต์และแสดงพระธรรมเทศนาที่เป็นมงคลพิธี เช่น สลากวิภังค์สูตร โลกุตตม โขยมงคลขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น เมื่อพระสงฆ์ทำพิธีเสร็จ จะมีการถวายอาหารเป็นสำรับเรียกว่า “ทานขันข้าว” เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้เจ้าที่ เทวดาเรือนและบรรพบุรุษ จากนั้นจึงถวายไทยทานแก่พระสงฆ์ หลังจากพระสงฆ์อนุโมทนา ก็จะผูกข้อมือประพรมน้ำมนต์ให้อยู่เย็นเป็นสุข เป็นเสร็จพิธี

การสืบทาที่กล่าวมาทั้งหมด เป็นการสืบทาเฉพาะบุคคล ซึ่งนอกเหนือจากนี้ยังมีการสืบทาในระดับครอบครัว ระดับหมู่บ้าน ตลอดจนระดับเมือง และต่อมากายหลังพบว่ามีการสืบทาต้นไม้ สืบทาแม่น้ำลำธาร ซึ่งเครื่องพิธีกรรมบางอย่างอาจปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานด้วย

สนั่น ธรรมธิ

สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่